

VIHAR JUDIT

A japán parainesis, Meidzsi császár *vakái*

Meidzsi császár (1852–1912), akinek uralkodói neve, a Meidzsi, felvilágosult kormányzatot jelent, valóban felvilágosult uralkodó volt, aki a 19. század második felében megszüntette a több évszázados japán bezártságot és kaput nyitott Európára, Amerikára. Uralkodására a reformok, a megújulás volt jellemző. Már uralkodásának első évében sorra szerződést kötött a különböző államokkal, így 1869-ben felvette a kapcsolatot az Osztrák–Magyar Monarchiával is. Ennek során megindult a kulturális együttműködés a két ország között. Ennek keretein belül például Reményi Ede, a híres hegedűművész ellátogatott Japánba és koncertet adott Meidzsi császár és édesanyja tiszteletére, akik nagy tetszéssel fogadták játékát, ami máig emlékezetes maradt a japánok számára.

Meidzsi császárról, aki különben nagyon tevékeny és sokoldalú egyéniség volt, azt jegyezték fel, hogy nagyon szűkszavúan beszélt, de írni szeretett. A hagyományos japán költészetet is művelte. Körülbelül 100 ezer *vaka* költemény fakadt fel szívéből, és egy-egy verse ezek közül a modern irodalom történetében igazán csodálatosnak számít.

De mi is a *vaka*, ez a japán lírai forma? A műfaj már a 6. században megjelent Japánban, egyre népszerűbbé vált mind az arisztokraták, mind a nép körében, olyanmódon, hogy még ma is művelik. A költemény, amely japán dalt, verset jelent, 5 sorból áll, 5 – 7 – 5 – 7 – 7 morából álló sorok jellemzik. A mora olyan rövid szótag, amely vagy egy rövid magánhangzóból, vagy egy rövid mássalhangzó és egy rövid magánhangzó kapcsolatából áll, illetve az önmagában álló „n” hang is lehet egy mora. A vers első három sora ellentétet alkot a másik kettővel, és a mű általában meglepő fordulattal zárul. A 19. század végén Maszaoka Siki új névvel illette, *tanka*, azaz „rövid dal” lett a neve, mivel az évszázadok alatt több japán versforma is kialakult, nemcsak ez. Meidzsi császár visszanyúlt ehhez az ősi versformához és népe számára írt dalokat.

Uzui Mikao (1865–1926) mester, a *reiki* spirituális gyógyító módszer megalapítója, módszerének megvilágosítására kiválasztott ezekből a költeményekből 125 + 25 verset abból a célból, hogy a fiatalok „az úton fáradozva, lelküknek táplálékot és szellemiségükben erkölcsi nevelést kapjanak.” A versekhez fűzött magyarázatok legtöbbször az NPO (*Nonprofit Organization vagy Not-for-Profit Organization*) tagjai készítettek a minden évben megrendezett újévi reiki összejöveteleken.

Ezeket a verseket magyarra fordítottam, mert úgy éreztem, hogy mi, magyarok is okulhatunk belőlük. Közülük választottam ki néhányat, s amelyekhez még nem készítettek magyarázatot, ahhoz néhány szóval igyekeztem segítséget adni. A *vakák* előtt szereplő számok az Uzui mester által összeállított versek sorszámai.

Először a természetet szerető japánok számára írott, természetről szóló *vakákat* mutatjuk be.

I.

Hold

Nagy változások
azért vannak a földön,
mert sok a halott –
csak a Hold őszi éjen
soha nem változik.

Az őszi teliholdat sokan szeretik és olvasnak róla a különböző dalokban. A gyönyörű telihold alakja nem változik, de ugyanúgy a holdat csodáló embereké sem. Ha saját életünk tanulmányozását befejeztük, figyeljünk arra, amikor különböző alkalmakkor útnak indulunk, hogy ilyenkor együtt nézzük a holdat a barátainkkal. Vajon haladunk-e előre, ha csak egyedül tanulunk és nem figyelünk mások dolgaira? A mai napon az fontos, hogy megváltozz és megjavulj az ősz közepén [a holdnaptár szerinti 8. hónap 15. napja – a ford. megj.] csodálható teliholdnál.

2.

Égbolt

Halványkék égbolt,
felhők el nem takarják –
bárcsak bensőmben,
lelkemnek legmélyén
így ragyogna fel az ég.

Amikor a zöld lombokkal borított sík mezőn állok, mindenütt a hatalmas tiszta ég borul rám, ameddig a szem ellát, és ekkor úgy érzem, hogy ezt a tágas derült eget szeretném úgy, ahogy van, a szívembe zárni. A különböző foglalatosságok során nem őrizhetem mindig a szívemben, de a viták és gondok is természetesen kihálnak a lélekből, és a szélesre tárt szív megtisztul, de vajon meddig tartható fenn ez az állapot?

4.

Szélfúttá levelek

Mily sok eső kell,
hogy minden egyes
törpejuhar levélke
piros legyen – de egy szél-
fúvás mind leszakítja.

A természeti tevékenységek során, az ismétlődő őszi végi esőkben a levelek megpirosodnak, pompás őszi brokátszöttes lesz belőlük. Amikor azonban az erős szél fújja őket, a színes törpejuhar levelek egycsapásra lehullanak, elmúlnak. Ez is a természet törvénye, amit senki sem akadályozhat meg. Az emberi élet során is ez történik. Fontos, hogy ha valami elmúlik, soha ne bánjuk meg, hogy a mostani pillanatot túléljük.

17.
Vízre hulló virágok
Tónak felszínén
növő virágok
mindig boldoggá tesznek,
mert a vízre hullva
ott lebegnek még tovább.

Itt is, ott is cseresznyevirág-néző partikat rendeznek. Télen készülnek fel, tavasszal kinyílnak a gyönyörű virágok az emberek örömére, de bizony rövid életűek, elvirágzanak és a mulandóság szele elfújja őket. Az emberi szem azonban nem un rá erre, ilyenkor új tájleíró költeményt alkotok a tó fölé kinyúló ágakról, ahonnan a virágszirmok lehullanak, és ott lebegnek a víz felszínén. A nagy természet könnyed bőkezűséggel különböző örömeikkel ajándékoz meg bennünket.

18.
Szentjánosbogár
Nádi levelek
sűrűjében megbúvó
szentjánosbogár
lám, tavon tükröződő
teliholdat utánó.

A tó felszínére szentjánosbogarak szálltak. Tekintetünkkel követjük őket, és azt látjuk, hogy a vízen visszatükröződik a telihold. A szentjánosbogarak letelepednek a nád levelein, s mind egyszerre kezd el ragyogni. Gyönyörű látványt nyújt, ahogy a holdfényben ott ragyognak a szentjánosbogarak. Amint gyönyörködöm, egyszer csak azt veszem észre, hogy eltűntek a szentjánosbogárkák. Hirtelen azt látom, hogy a szentjánosbogarak ott mozognak csendben a nádi bozót sötétjében. Nyilván azt hiszik, hogy a sima vízfelület átengedte magát a holdnak és megijedtek annak mélységétől.

61.

Nyári füvek

Ó, nyári füvek,
lám, olyanok vagytok, mint
e változó világ:
hiába irtunk, vágunk,
mégis nőtok örökké.

Életünk mindennapjaiban sok olyan dolog van, amit el kell intézni, és amire alig van szabadidőnk. A nyári füvek hasonlatosak a mi pörgős világunkhoz, mert amikor ki-
gyomláljuk őket, akkor minden gyönyörű lesz, de alig húzzuk ki őket a kezünkkel
a földből, máris visszanoznak, tehát kiirthatatlanok. Még a hétköznapi életben is
minden nap el kell végezni a különféle ház körüli munkákat, hogy elintézésük ne
halmozódjon fel.

74.

Felhőre hasonlító virágzó fa

Vadcseresznyefa,
ó, de szépen virágzik
kis fenyők között,
ha az égre felnézünk,
felhőként látjuk viszont.

Fenyőliget, fáin nem valami magasak. A fenyőfák között vadcseresznye virágzik. Ha
a vadcseresznyének lelke volna, valószínűleg sokan választanák a szépség iránti cso-
dálattuk helyéül. A vadcseresznye magja azonban a körülötte lévő fenyőfák között
hajt gyökeret, ezt a helyet a sajátjának érzi és a leggyönyörűbb virágokkal díszíti
fel magát. Ha felfelé nézünk, összetéveszthetjük a felhőkkel. Az emberek is a saját
maguk területén a lehető legjobban szeretnének élni, békességben körülöttük lévő
embertársaikkal.

79.

A virágok akarata és szándéka

Könnyen virágzik
harag, rosszallás nélkül,
minden tavasszal,
lám, ismétli ugyanazt –
áldott vadcseresznyefa.

Egy vadcseresznyefa egy kiszáradt folyómederben gyökeret eresztett. Beköszöntött
a tavasz, elkezdtek nyílni a virágok, a fa körül csak alacsony japánsás burjánzott, s
miközben erősen fúj a szél, a szirmok azonnal lehullottak. Így ismétlődött ez évről

évre, a vadcseresznye fa zokszó nélkül tűrte, így a kiszáradt mederben idén továbbra is üdén árasztja virágillatát.

*

A következő vakák Meidzsi császár azon alkotásai, melyekkel azt kívánta elérni, hogy a japán emberek jobban éljenek, jól kijöjjenek egymással és eredményesebb munkát végezzenek. Ezek a vakák inkább a fiatalok számára szólnak, az ő nevelésüket célozzák.

16. a
A nevelés
Legyen nevelő
mindaz, ki alkalmas rá,
segítsd őket,
adj erőt, hitet nekik,
hazám ékes szekfűi!

Meidzsi császár a pedagógusokat, tanárokat „hazám ékes szekfűi”-nek nevezi, akik szebbé, boldogabbá teszik az életet. Az eredetiben a „boglyas szekfű” kifejezés áll, mely Japán ősi virága. [Akik nevelnek, legyenek erősek, és higgyenek abban, hogy képesek megváltoztatni, jobb és képzett emberré tenni tanítványaikat – a ford. megj.]

20.
Megérint a pillanat
Ne gyorsaságban
versenyezzetek soha –
jobb, ha haladtok
apránként az úton
s úgy tanultok, gyerekek!

Tanévnyitó ünnepség. Egytől egyig mindenki a startvonalon áll és titokban tartja az elhatározását. Mindenki legalább csak egy lépéssel szeretne előbb haladni, mint a többiek, a lehető leghamarabb. Ha csak az a szándékod, hogy megelőzz másokat, akkor váratlan csapda vár rád. Ha mások balszerencséjének örvendezünk, ha góggal lenézzük a többieket, fontos dolgokat veszíthetünk. Abból csak lusta lélek születik, akinek az a gondolata, hogy nagy megkülönböztetéseket tegyen másokkal szemben.

21.

Szülők iránti kötelesség
Nyugtalan világ,
melyben zajlik életünk,
de ne feledd
örök feladatod:
gondoskodj szüleidről!

Amikor kilépünk a társadalomba, felelősségteljes munkát vállalunk, így folytatód-
nak a mozgalmas napok. Családunk lesz és a velük szembeni kötelesség is megnő.

Ha elfoglaltságaink szövevényébe beleveszünk, lelkünk elveszti szabad mozgás-
terét, gondolataink felületessé válnak, megfeledkezünk a hála érzéséről, mindez
életmódunkra is kihat. Jelenleg azonban szüleink állnak mögöttünk. Bármilyen el-
foglaltak is vagyunk, a szüleinkről nem szabad megfeledkeznünk. Ez a fejlődésünk
legfontosabb kiindulási pontja.

22.

Füvek
Égetni való
vad gyomnövények között
találunk néha
– ha okosan keresünk –
gyógyító füveket is.

Nehéz a gyomot kiirtani, nyomasztó érzéssel jár. Mindenki eltaszítja magától, de
erős benne az életerő, akármennyire is irtjuk, mégis életre kel. Eközben azonban,
ha jól megfigyeljük, csodálatos gyomnövények vegyülnek el közöttük. Bármilyen
különös is, miközben nyomasztónak érezzük, ha jól odafigyelünk és a jót választjuk
ki, a többit pedig feltétlenül elutasítjuk, akkor sikeresen felfedezzük.

23.

Végzős diák
Ha ma megkapod
végső bizonyítványod,
tán úgy gondolod,
tanulásnak már vége...
De nem, tanulj örökké!

A tanulmányok befejezése után diplomát szereztünk. Rendkívül nagy boldogság,
de ezután a lépés után sem lehetünk nyugodtak, ne gondoljuk, hogy tanulmányai-
nk befejeződtek. A tanulás útja, azt hiszem, soha nem érhet véget. Az iskolában
megszereztük tanulmányaink alapjait. A diplomaszerezés tanulmányaink során a tu-

dás kapuja, ezután magasabb fokon érdemes tanulni. Innen kezdődik a valódi élet megtanulása.

24.

Szegfűk

Egyforma magok,
amiket elültettem,
s gondoztam egyre,
ám virágzó szegfűim
közt nincs két egyforma sem.

Egyforma magvakat vettem, ugyanazon a helyen ültettem őket el, ugyanúgy adtam vizet nekik, ugyanolyan műtrágyán neveltem fel őket, mégis különböző méretű és színű virágok pompáznak körülöttem. Amikor az egyik virágot nézem, úgy érzem, hogy mindegyikük külön egyéniség. Az emberek esetében ez még inkább így van, mert az embernek sikerül a saját növekedéséhez szükséges táplálékot előteremnie és elfogyasztania.

26.

A víz

Bármelyik edény
alakját felvenni kész
a rugalmas víz,
de ereje olyan nagy,
hogy sziklán is áthatol.

A víz bármilyen edénybe kerül, mindig csak annak alakjához idomul. Úgy tűnik, olyan engedelmes és rugalmas, hogy magától semmire sem képes. Az erős és kemény sziklán azonban képes repedést vájni, hatalmas ereje van. Mi, gondolkodó emberek személyi kapcsolatainkat minden területen igyekszünk rugalmasan fenn tartani, de ugyanakkor nem téveszthetjük szem elől, hogy továbbra is szeretnénk megőrizni koncentrációnkat és fennmaradásunk erejét.

27.

Füvek

A japánkomló
visszataszító növény,
mindenre képes
burjánzó gyökere –
megfojt mindent, mit ültettél.

A kipuhtított gyomnövényt bármennyire is kigyomláljuk, újból kikel, az elültetett virágok, bárhogyan is gondozod őket, gyökereiknél kiszáradnak. Ebbe a visszatérő eredménybe nem szabad belenyugodni. Amikor egy elképzelésünk megvalósítását szeretnénk elkezdni, arra van szükség, hogy komoly erőfeszítéseket folytassunk: gondosan tervezetet kell készíteni, gondolni kell a környezet megóvására, keményen el kell határozni, hogyan valósuljon meg a terv.

28.

Múltidézés

Hegyeknek mélyét,
szigeteknek széléig
jó felkeresni,
de hát sok-sok embernek
ismeretlen e világ.

Olykor olyan emberek találkoznak, akik egyrészt néptelen hegyi falvakat, elhagyott kis szigeteket kerestek fel, meglátogatták az ősi legendák szerint élő lakosokat, akik a világról általában kevés ismerettel rendelkeznek. A világot ismerő emberek nem kérkednek a világot nem ismerők előtt, inkább jól érzik magukat egymással. Van-e ezeken a helyeken olyanok is, akik nem rendelkeznek utódokkal, csaknem kihaltak már a világból, és ez a társadalom számára veszteséget jelent. Így az említett értékes embereket meghallgathatjuk, s így egész Japánt keresztül-kasul alaposan bejárhatjuk.

29.

Magányos fa

Gondolatok közt
nézem e magányos fát,
oly egyedül él!
Emberek között is van
olyan, kit magára hagytak...

A most még hasznosnak tűnő fa hosszú hónapok és évek óta a földbe van temetve. Amikor ezt látjuk, eközben arra gondolunk, hogy a társadalomban szükség van a hasznos erőfeszítésekre, de úgy véljük, hogy a világban vannak olyan emberek, akik kivonulnak ebből a világból és nem törődnek a környezetükkel. Azt mondják, hogy nincs olyan ember, akinek nincs valamilyen szerepe, aki ne tudna valamilyen hasznos dolgot elvégezni. Nem eltékozolt dolog, ha nem hagyjuk kihasználatlanul eltemetni az értékes és tehetséges embereket.

30.

Az út

Minél hamarabb
lám, el kell készíteni
egy útmutatót,
melyben az életútról
magasabb szinten szólunk.

Sokszor szokták mondani, hogy „sokkal többet szeretnék tudni, szeretném mélyebben feltárni a dolgok belsejét”, ezzel az erős gondolattal kezdjük el keresni az eddig nem látott igazságot és persze folytassuk bármeddig szenvedélyesen az igazság keresését. Ami az igazsághoz vezető utat illeti, bármilyen nehézségek merülnek fel, mégis eleget kell tenni az emberek kérésének, és el kell készíteni az Úttal kapcsolatos útmutatót.

32.

Szüilők

Hogyha eléred
már az idős korodat,
bizony akkor is
szüleid szívük mélyén
kisgyermeknek éreznek.

A szüleim még élnek, és magam is elmúltam már hetven éves, ami öregkornak tekinthető. A szüleim azonban még most is gyerekek, megbízhatatlannak éreznek, helyel-közzel a gondomat viselik, sokszor még kicsinek is tartanak. Magamról szólva, amikor negyvenéves lettem, gyermekként izgultak miattam, akaratlanul is túlzottan beleavatkoztak a dolgaimba. A szüleim lelkében én örökre gyerek maradok.

35.

Szépírás

Ha megfigyeled,
hogyan tanulnak írni
a kisgyerekek,
megtanulhatod, hogyan
kell sikerrel tanulni.

A gyerekek a nevüket ceruzával írják le. Bár meg kéne jegyezniük a nevüket, de időközben elfelejtik és a bátyjukat kérdezik. Az édesanyának, miután már a gyerek leírta, megmutatja, aki anélkül, hogy elolvassná, így dicséri meg: „Jól leírtad! Ezt gyakorold és akkor gyorsan meg fogod tanulni.” Ez még egészen kis gyerekekre nézve is igaz. Ha van célod, és van hozzá kitartásod, akkor mindenképpen eléred!

38.

Megérint a pillanat
Csak munka után,
amit bevégeztél,
akkor láss hozzá
gyönyörködni, élvezni
csodás virágaidat.

A virágok mind a négy évszakban különböző színeikkel hívják fel magukra a figyelmet és örömmel töltik el azt, aki gyönyörködik bennük. Az emberek szeretik a virágok gyönyörúségét hosszan csodálni, de a legelső legyen az, hogy töltsék be szerepüket, majd csak ezután fogjanak bele nyugodtan a virágok élvezetébe. Nem szabad tévedni: naponta döntsék el, hogy a nap folyamán mi a legfontosabb.

39.

Megérint a pillanat
Emberek gyakran
nem törődnek magukkal,
csakis másokról,
többiekéről beszélnek –
ilyen világban élünk.

Az embereknek nagyon nehéz saját dolgaikat megítélni, viszont mások ügyeit jól átlátják. Ha más emberről van szó, akkor az ügyeivel kapcsolatban irigykednek, ugyanakkor kritizálják is azokat. Az emberek, kapcsolataik során sok embertől szereznek tapasztalatokat, s a másik embert saját tükörképüknek tekintik. Ezen kívül, ha a másik ember örömét a saját örömének is tartja, akkor ezzel az örömmel az ő élete is gazdagabb lesz.

41.

Megérint a pillanat
Előbb szedd össze
jól gondolataidat,
és csak utána
írd le vagy meséld is el
mindezt más embereknek.

Ami a jó emberi kapcsolatokat illeti, ez elsősorban a jó kommunikációra épül. Általában valamit kiválasztunk, és ezt a kiválasztott eredményt (gondolat, beszéd, cselekvés) fejezzük ki, persze a beszéd különösen fontos, de ugyanakkor az a legnehezebb. Amikor másokhoz valami információt el akarunk juttatni, az oda nem illő érzések belekeverése nélkül kell kiválasztanunk a szavakat, és a valósághoz hűen, igaz lélekkel kell végighaladni az információ-átadás útján.

42.
Megérint a pillanat
Beteljesülnek
az elképzeléseid?
Akkor se feledd:
maradj te mindig szerény,
és légy tisztelettudó!

A mi világunkban elő szokott fordulni, hogy látjuk megvalósulni a saját gondolatunkat. Ugyanakkor vannak öntelt emberek is, akik már elértek vagyont, rangot, becsületet, és azt hangoztatják: „ezt a dolgot már ismerjük, ez az ember a saját belátása szerint viselkedik, a világot a saját kedve szerint képzei el.” Ilyen körülmények között, ha mi betartjuk a mértéket, és nem feledkezünk meg kötelezettségeink teljesítéséről, bizonyos idő után győzelmet aratunk.

43.
Megérint a pillanat
Sokat kell tennünk,
sok gondolat terheli
porhüvelyünket,
ezért hát tudd a mércét,
és ne vállald túl magad.

Egyszer egy Kojama nevű gazdag ember a lebukott Napot próbálta visszakényszeríteni az égre. Azt mondják, hogy egy nap leforgása alatt hatalmas vihar kerekedett és az ezer hektárnyi rizsföld tóvá változott. Egészen bizonyos, hogy a természet törvényeit figyelmen kívül hagyták, és azt gondolták, hogy saját erejükkel megvalósítják, amit szeretnének, de eljutottak erőfeszítéseik határához tudatosan kitervelt munkájukkal. Világosan tudni kell a jót is, meg a rosszat is.

44.
Hó borította fenyő
Fenyőcske csúcsa –
hatalmas hó borítja
gyenge ágait.
Mentsd meg őt mielőbb,
takarítsd le a havat.

Rengeteg hó hullott le a kertben. Kivételes élményben van részem: miközben a meleg szobában a forró teát kortyolgom, gyönyörködöm a havas táj szépségében. Nézek jobbra, nézek balra, s látom, hogy egy kis fenyőfára hatalmas mennyiségű hó hullott alá. Ebben a pillanatban, mintha egy kis ágacska már-már letörne. Hív-

nék valakit a házból, mert arra gondolok, hogy megkérem: söpörje le a havat, de sehol senki. Nem számíthatok senkire. Itt az ideje, hogy egyedül eltakarítsam.

45.
Megérint a pillanat
Tanulás útja
előtt áll a gyermekünk
sehol senki sincs,
ki ellensége volna,
kit legyőzni kellene.

Gyermezem hamarosan eléri az iskolás kort. A többi vele egykorú gyerekekkel kerül össze, de kérdéses, vajon könnyedén halad-e majd tanulmányaiban előre? Remélem, a szüleivel együtt nem mást, csak egy kis szorongást fog érezni. Szeretném, ha a gyermekem napról napra, erőfeszítései során folyamatosan növekedne. Jó, ha a barátaival nem verekszik. Nem az ellenségei ők.

Szeretném, ha rájönne, hogy az egyetlen ellensége nem más, mint az unalom.

46.a
A ventilátor
Déli hőségben,
aki papírforgóval
hűsíti magát,
annak be kell kapcsolni
egy jó kis ventilátort.

[Ebből a *vakából* is kiderül, hogy Meidzsi császárnak milyen jó humora volt. Ha valaki eltéveszti az arányokat, ha nem tud lépést tartani a kor vívmányaival, annak ki kell nyitni a szemét, akkor talán észreveszi a változásokat. Ráébred arra, hogy mások jót akarnak neki – a ford. megj.].

48.
Figyelmeztetés
Folytasd, csak folytasd
teljes erővel,
még ha nehéz, akkor is –
csak így érsz el valamit
az emberi világban.

Az embereknek különféle vágyaik vannak, de ezeket összességében nem lehet megvalósítani. Jó volna, ha ezekből az elgondolásokból akár csak egy tized is teljesülne. Ahogy már említettük azonban, akármennyire is megpróbáljuk elkerülni a nehéz-

ségeket, ez bizony nagyon bonyolult és nem lehetünk mindig sikeresek. Valójában, ami az értékkel bíró célokat illeti, ha megmásíthatatlan elhatározás van bennünk, akkor ezek megvalósításához nagyon fontos erőfeszítéseket tenni.

49.

Íróasztal

Szabadidődnek,
úgy látod, híjával vagy.
Hát még akkor se
túrd íróasztalodon
a port és a szemetet.

Mostanában nagyon elfoglalt vagyok, az íróasztalom rendbe hozására sincs időm. Ha belegondolok, hogy hány hónapja, hány éve használom már folyamatosan ezt az íróasztalt. Hányszor kibontottam már a klasszikusokat [a hagyományos japán könyvkötészetben a köteteket zsinórral kötik össze – a ford. megj.], hány beszámolót, jelentést, kéziratot és fontos levelet megírtam rajta. Nem is kell az emlékeimtől zsúfolt íróasztalom előtt ülnöm ahhoz, hogy azt állítsam: szeretném tisztán rendben tartani, legalább a por ne halmozódjék fel rajta.

50.

Figyelmeztetés

Amikor tévedsz
és fűt-fát összehordasz
igaz szók helyett,
tudd: világunkban, sajnos
gyökeret eresztenek.

Ősi időktől fogva azt gondolták, hogy a szavakban lélek lakozik, ezt a szó mágiájának hívták és isteni erőt tulajdonítottak neki. Ennyire fontosak hát az emberi szavak. Nem kevés esetben egy könnyed hangulatban kiejtett szó jelentősen meggátolhatja a fejlődést. Tudjuk, hogy a szavak a teremtés energiájával bírnak, ezért a szeretet és a harmónia gondolatával kell kifejezésre juttatni őket.

51.

Figyelmeztetés

Földi világban
folyón leúszó hajó,
könnyen felborul,
így mi is. Fogd erősen
azt a kormányrudat!

Sebes folyással ellentétesen nehéz irányítani a csónakot, de kész öröm a folyó folyásával egy irányba evezni. Nagy folyóknál, a folyás irányával egyezően még jóval kényelmesebb, mert időnként le lehet feküdni és az ég kékségében gyönyörködni. De még ilyenkor is figyelemmel kell kísérni az időjárás hirtelen változásait, a váratlanul felmerülő nehézségeket, és soha nem szabad a kormányrudat kiengedni a kezünkből.

52.

Figyelmeztetés a drágakövekről

Kevés drágakő,
mit értékesnek tartunk,
s bizony közöttük
alig találunk olyat,
mi teljesen hibátlan.

Még az értékes drágaköveken is, még ha parányiak is, van egy kis karcolás, a teljesen hibátlan drágakő igen ritka. Az egész világon elfogadják ezt a kicsiny hibát, mert ez különleges varázst kölcsönöz a kőnek. Jól látjuk más emberek hibáit, de bizony mindegyiknek van egy pótolhatatlan varázsa.

53.

Figyelmeztetés a kerülőútról

A fehér felhők
irányába kell tartanunk.
Világunk útja,
emberek igaz útja:
az ősi Sikisima.¹

Ősi időktől fogva a japán emberi lélek fontosnak tartotta a hazát – gyönyörű országot, jól élhető társadalmat akart kialakítani. Ez a lélek mindezt folyamatosan átörököltette a mai kor embere számára. Az elmúlt években sokféle érték jelent meg, de ez a lélek továbbra is békében a boldog társadalomra törekszik, és ezen az irányon nem változtat. Az igazi boldogsághoz vezető út nem másutt, hanem minden egyes ember szívében lakozik.

58.

A szülői szív

Tavaszi éjen,
az égő csatamezőn
gyermekeiért
aggódó fácánnak
álma fájdalmas, nehéz.

¹ Japán egyik ősi neve.

A „Tízezer falevél” című versantológia egy költeményéből való az idézet: „Lángoló hegyen képtelen maradni a fácán, nem képes odahagyni gyermekét.” Ebben szerepel az égő csatamezőn fészket elhagyó, fájdalmasan lebegő madár-anya alakja. A madár-fiókára, az állatcsemetére és a kisgyerekre gondoló szülő szíve teljesen ugyanaz. Az alvó szülő mindig vigyáz, soha nem alszik mélyen. Ez az, amit szülői szívnek nevezünk.

59.
Orvosság
A szívből jövő
jó tanács olyan fontos,
mint egy orvosság,
mely óriási segítség
még egészségesnek is.

Sarlót vagy tanácsot adni nehéz. Még ennél is nehezebb, ha a főnökünknek kell ezt adnunk. Ritka az, amikor a másik fél örül, ha megkapja, sokkal gyakrabban szokták ellenszenvesnek érezni. Vannak azonban olyan esetek, amikor nincs más lehetőség, és meg kell mondani. Ahogy a betegnek az orvosság, annak az embernek ez lesz a legdrágább gyógyszer.

66.
A gyermek
Az édesanya,
a szülők oltalmában
a kisgyermek
megtanulja az utat,
s bátran halad előre.

Ami a gyermekeket illeti, létük lényege a szabad szertelenség. Fontos, hogy szeretetben nőjenek fel, különben később nehézségek támadnak a nevelésükkel. Kicsi koruktól kezdve őszinteségből kell őket felnevelni, s közben saját személyiségükkel tisztában kell lenniük. Soha ne mulasszuk el, hogy a család jó szoktatási rendszert adjon, és a gyerek legyen a szülői nevelés oltalmában akkor is, amikor iskolába megy, akkor is, amikor belép a társadalomba.

67.
Szülők
Az édesanya,
ó, szülői nevelés
értéke, kincse
az évek múlásával
énünk részévé válik.

Azt szokták mondani, hogy a gyermek kincs a házban. A szülők már akkor óhajtva várják, mikor még meg sem született, óvják-féltik növekedését, mindent megadnak neki, hogy megtanulja: megfelelő és aktív tagja legyen a társadalomnak. De gyermekkorban senki sem tudja, hogy mennyire fontos a szülői nevelés. Az elmúlt évek során, amelyek alatt a gyermekek a társadalmi tapasztalatot megszerzik, hamarosan eljutnak oda, hogy valódi értéknek érzik a szülőktől való tanulást.

69.

Óra

Az egyik siet,
a másik folyton késik,
mutatóik is
oly sokfélék lehetnek,
oly sokban különböznek.

Az óra az idő pontos megjelenítését szolgálja. Van, amelyik késik, van, amelyik siet. Ha belegondolunk ebbe, akkor teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy minden dolggal ez a helyzet. Különösen fontos, hogyha nem vigyázunk, könnyen hibát követünk el. A hétköznapiakban fontos, hogy ne döntsünk elhamarkodottan, hogy döntésünk hibátlan legyen, és ellenőrzéssel is megbizonyosodjunk efelől.

70.

Az út

Ha gyorsabban mész,
hamarabb jutsz a célba.
De gondold meg jól:
veszélyes úton ne járj,
a csábító látszat csal.

Régtől fogva azt beszéljük, hogy jobb sietve visszafordulni, nem az ösvényen menni, nehogy menet közben eltévedjünk. Bár sokszor fordul elő így baleset, mégis azt gondoljuk, hogy bár kissé veszélyes, az ösvényen mégis gyorsabban haladunk előre. Tudjuk, hogy a rövidebbik utat veszélyek kísérik, ezért nagyon fontos, hogy jól válasszunk, hogy döntsük el helyesen: valóban szükséges-e ezen az úton mennünk, valóban biztonságos-e a számunkra.

73.

A gyermek

Az ifjú bambusz
a kertben egyenesen
nőjön, sudáran,
bár tudjuk, könnyen hajlik,
akármelyik irányban.

Nagy öröm, amikor a kertben nevelkedő ifjú bambusz gyorsan megnő. Bár a bambusz hamar megnyúlik, de különböző irányban megdől, s eközben el is csavarodhat. Ezt látván, a növésben levő fiatal ember lelke jut eszünkbe: jó irányba is, rossz irányba is könnyen eldőlhethet, elcsavarodhat, ezért úgy érzem, rendkívül fontos, hogy őszintének neveljük.

75.

A családi nevelés

Ha egy kis bambusz
életével törődünk,
jusson eszünkbe:
a családi nevelést
ó, ne hanyagoljuk el!

Amikor a kertben növekvő ifjú bambuszt nézzük, különféle megfigyeléseket tehetünk. Láthatunk egyenesen növő bambuszt, elhajló, kicsavarodó bambuszt, aztán olyat is, amelyik megáll a növekedésben. A gyökerezés helyére vonatkozóan is különböző helyzetben vannak a bambuszok: némelyiket a nap süti, kiszáradás fenyegeti, s ezen felül sokat számít a családtagok törődése, az ő gondozásuk hatása is. Ha az emberekre vonatkoztatjuk, úgy érzem, rendkívül fontos a családi nevelés már kicsi gyermekkortól kezdve.

78.

A családi nevelés

Az édes szülők
kertjében ha nevelkedsz,
csupa apróság,
mit megtanulsz, ám mindez
jól jön a nagyvilágban.

Az emberi élet nem más, mint egy életen át tartó tanulás, mely építkezésekből és ismétlésekből áll. Ez a tanulás a „család”-nak nevezett iskolában kezdődik, ahol az apa és az anya a tanárok, a nevelés is itt indul meg. Rendkívül fontos a családban történő tanulás, ennek helyszíne rendkívül kicsi, éppen elférünk benne, de hamarosan, ha kijutunk a nagyvilágba, ez lesz mindennek az alapja.

81.

Tanulás

Most már úgy bánom,
hogymég gyermekkoromban
arra gondoltam:
nincs értelme tanulni,
lusta voltam én hozzá.

A gyermeki tiszta lélek olyan, mint egy fehér papírlap. Ebben a korban különféle alapvető szokásokat kell megtanulni. Eleinte gépiesen memorizálnak, másokat kezdenek utánozni, de ez nem dobja fel őket, s végül is kissé elhagyják magukat. Amikor aztán felnőttek lesznek, már sajnálják és úgy érzik, hogy annak idején jó lett volna tanulni.

82.

Cselekedet

Nem könnyű dolog
elérni azt nekünk itt,
e világunkban,
hogymemberhez méltóan,
éljünk és cselekedjünk.

Minden ember jól megérti, ha azt mondják neki: „tilos, ne csinálj ilyet.” Az öt parancsolatot [az öt buddhista parancsolat tiltja a gyilkosságot, a lopást, a házasságtörést, a hazugságot és a részegséget – a ford. megj.] nem nehéz megérteni, de nehéz betartani. Ha azonban emberhez méltó cselekedetről van szó, mint például „az emberi harag szokványos,” stb., ezek jogos kifejezések, és más élőlényre nem vonatkozhatnak.

84.

Megérint a pillanat

Hónapok, évek
szállnak, mint repülő nyíl,
melyet kilóttak.
Ezért tégy mindent gyorsan,
hogymvégezhess sikerrel.

Az illanó időt időben kilótt nyílnak gondoljuk. Ha azonban tétlenül nézzük, az idő biztosan elfolyik és észrevétlenül múlik el. Egykoron az emberek az időre a következő hasonlatot használták: „olyan gyors, mint a kilótt nyíl”. Ha valaki mindig későbbre halasztja, amit cselekednie kellene, akkor anélkül, hogy bármit is tehetne ellene, végül elszalasztja a cselekvésre szánt időt. Amit lehet, „a mai napon” végre kell hajtani, mert az elfecsérelt idő az ember életébe nem épül be.

86.

Az út

Ha félúton jársz
és persze megpihensz ott,
mert rögs az út,
akkor is folytatnod kell:
lásd, tanulni érdemes.

Egész életünkön keresztül a tanulás útját kell járnunk, hogy fejlődjünk, hiszen tulajdonképpen minden tanulás: a látás is, az ismerkedés is az. És persze a tanulás útja hosszú és meredek hegyi ösvény. Útközben meg is lehet pihenni, s olykor van olyan kísértés is, hogy mellékútra tévedjen az ember. De bármennyire is meredekké válik ez az ösvény, mindig biztosan érdemes folyamatosan előre haladnunk.

90.

Az út

Mikor az úton
a veled haladóktól
kissé lemaradsz,
irányt soha ne tévessz,
folytasd a helyes utat.

Az első tanévnyitó, a diplomaosztó, a munkába állás, a munkahelyi előléptetés mind egyfajta verseny az emberi élet során. Ha az iskolatársak vagy az ugyanabban az időben munkába állók tevékenységét egybevetjük, és azt látjuk, hogy valaki lemarad, azt meg szokták jegyezni, és emiatt az a személy úgy akar jó eredményre jutni, hogy nem válogat az eszközeiben és a módszereiben, s így helytelen úton halad, vagyis ilyen módon elfecsérelti az életét. Például, ha valaki lassabban fejlődik, az nem jelenti azt, hogy kisebb értéke van az életének. Azt szeretnénk, hogy az ember és a helyes úton való haladás egybeessen.

91.
Megérint a pillanat
Szegefű virága,
ha nem rázzák le róla
a hűs harmatot,
ó, bármelyik irányban
eldőlhet, elhajolhat.

Hódolat illeti, elegáns, kecses virág a buglyos szegefű, talán a szerelemre emlékeztet, a Manjósú című költői antológiában sok költő megénekelte. A bájos japán hölgyekre is használják, de van egy olyan kifejezés is, hogy a „jamatói buglyos szegefű” [Jamato – az ősi Japán neve – a ford. megj.]. Miközben ilyen dolgokra gondolunk, nézhetjük bármeddig a buglyos szegefűt, anélkül, hogy ráunnánk, a gyönyörű virág oly egyenesen áll, anélkül, hogy bármelyik irányba eldőlné. Mivel azonban nem rázzák le róla a harmatot, nem képes elviselni a súlyát.

94.
A szülők
Önállóan élsz,
de akkor se feledd el,
emlékezz mindig
szüleid áldására,
nevelő szavaira.

Ha már felnőtt lettél, elérted függetlenségedet a társadalomban. Eddig az áldott családi környezetben voltál, de megtanultad az alapokat, amelyekkel élni kell, ha kilépsz a társadalomba. Időnként mindkét szülőd tanításával szembeszállsz és sokszor gondolsz arra, hogy kirepülsz a családi fészekből. Majd sikeresen elhagyod a családi otthont, amely iránt mindeddig hálás voltál a szülői tanításért és nevelésért, és az egészséget mélyen átérzed.

96.
Megérint a pillanat
Ha a sztrádára
hajtasz, s utad ott vezet,
óvatos szívvel
haladj: a mi világunk
buktatókkal van tele.

Jelenleg bárhová is megyünk, az utak gondosan vannak kibetonozva, földutat nem találunk. Ha mégis valahol elővigyázatlanság történik, időnként valamibe megbotlik az ember és megsérül. A tudományos civilizáció előrehaladtával egy kényelmes

és szabad világba érkezünk, ahol az élet hosszú, de ha hozzászokunk a kényelemhez és a szabadsághoz és nem vigyázunk, nagy kudarc is érhet.

99.
Öregek
Lám, mérséklettel
is mehetünk az úton,
ha jól vigyázunk,
ügyelünk a testünkre,
óvjuk egészségünket.

A sok évet megért öregemberek állandóan panaszkodnak: hol itt fáj, hol ott fáj, szeretném ezt megcsinálni, de már nem megy. Persze nem lehet-e ez jogos kifogás, amikor nem mozognak úgy, mint a fiatalok, akiknek ugyanolyan testük van? Az öregek sok évet megért, kiművelt bölcsességgel rendelkező emberek. Ezt kell kihasználni és életben tartani őket.

100.
A családfő
Ha a ház ura,
a családfő szálfaként
mozdulatlanul
áll, virágzik örökké
családja, háza népe.

[A japánoknál nagy szerepe van a családfőnek. Ha az apa nincs jelen a családban, akkor ezt a szerepet a legidősebb fiú veszi át. Az ő szavát mindenkinek el kell fogadni. A család tulajdonképpen a nemzet lekicsinyített képe. Ha az uralkodó gyenge, gyenge a kormányzás is, az állam széteshet. Ezért a családfőnek is határozottnak, erősnek kell lennie, hogy a családja is az legyen – a ford. megj.]

101.
Figyelmeztetés
A politikában
az ország szolgálata:
teljes erőből
mindent úgy tegyenek meg,
hogy igaz hazánk legyen.

Minden állampolgár, aki szereti a hazáját, aki maga is ott született és nevelkedett, azon fáradozik, hogy könnyen lakható országban éljen. Főként a haza szolgálatában álló emberek, a politikusok, a kormányzati hivatalok dolgozói, saját szerepük és fe-

lelősségük tudatában az országon belül és külföldön is azt hirdetik, hogy minden erejüket és tudásukat latba vetve, jó politikát szeretnének folytatni. Ugye mindannyian azt szeretnénk, hogy együttműködve magas színvonalú országot építsünk.

102.

A tanár

Aki a tudást,
az iskolázottságot
választotta ki,
érezzen hálát mindig
a tanítója iránt.

A szakmai iskolázottságot választotta, és ennek az útnak a vezető személyisége, híres közszereplő. Az ilyen ember nem csak a maga saját erejével jutott el idáig. Biztos, hogy volt jótévője, aki segített neki, tanította, nevelte tanulmányai során. Mára eltávolodtak, esetleg konfliktus alakult ki közöttük, azért mostanra is őrizze meg a hála érzését iránta.

103.

A szépírás

A kicsi gyerek
napról napra gyakorol,
a tanulásnak
meglesz az eredménye:
szép a leírt írásjegy.

Egy kislány az anyukájával együtt a különórán megtanulandó írásjegyeket gyakorolja. Úgy tűnik, hogy az anya írásjegye szép, ügyesen írta le, a gyereknél viszont az írásjegyben belüli arányok egyenetlenek, az egész írásjegy alakja kusza. Két-három hónap múlt el, a harmadik hónapban az anya bekukucska a különórára és teljesen elcsodálkozik. Ez a gyerek a rövid idő alatt ilyen gyönyörűen megtanult írni! A folyamatos tanulásnak biztosan meglátszik az eredménye.

104.

A víz

A forrás tiszta,
de ha az iszapos folyó
medrébe zúdul,
sajnos a tiszta víz is
végül beszennyeződik.

A hegyekből lezúduló vizekbe nem kerül be a por, teljesen áttetsző, miközben hegyeken, mezőkön keresztül áramlik, majd fokozatosan hozzáadódik a piszok, végül egy zavaros vizű öbölbe ömlik, s ez bizony nagyon sajnálatos. Az ember is, amikor megszületik, tiszta ártatlanság jellemzi, mire azonban felnő, a társadalom rossz szokásai elvegyülnek benne, elszenvedí az élet különböző megpróbáltatásait, végül, sajnálatos módon, elveszti ártatlan, tiszta lelkét.

113.

Megérint a pillanat

A nagyvilágban

ha elterjed hírneved,

ismer mindenki,

maradj akkor is szerény,

így ragyog fel személyed.

Ha a munkádban sikereket érsz el, ha művedet megjelentetik, ha a társadalom számára ismert lett a neved, akkor is maradj szerény, ne légy rátarti, gőgös. Ha gőgös vagy, akkor csak te gondolod magad különlegesnek, miközben lenézel másokat. Ekkor személyiséged csodálatos tulajdonságai elvesztik fényüket, megfakulnak. A szerénység az ember egyik legragyogóbb tulajdonsága.

114.

A csiga

Milyen a világ?

Ez érdekli a csigát,

mikor kibújik:

körül akar nézni jól

a széles nagyvilágban.

Ha a saját üzleti tevékenységeink és egyéb munkáink kielégítőek, és ezek után, ha nagyon elfoglaltak lettünk egy közös vállalatban, és a kapcsolatok szorosabbá váltak, csak a saját házukban fogjuk végezni a munkánkat. Ahelyett, hogy az üzleti összejöveteleken könnyen elbizakodottá válnánk, prioritást kell adni az értékesíthető munkának. Ahogy a csiga időnként előbújik a házából és körülméleli a környezetet, ugyanúgy nekünk is tudatosan ki kell tapintani a társadalmi trendeket.

116.

A kincs

A mi világunk
arra szólít: egyedül
állj talpra, fejleszd
képességed, tudásod:
ez az igazi kincsed.

Amikor kilépünk a társadalomba, az önállóságért való küzdelem nem mindennapi jelenség. Milyen területet, tevékenységet választunk, olyat, amelyeket már mások is, s ezeket szárnyaljuk túl? Régen az emberek azt mondták: „Tanuljon ki egy szakmát!” és sajátítsa el tökéletesen annak készségeit, ezt tartották értékesnek. Ha saját maga önállóan választ, akkor az a társadalom számára hasznos készségeket teremt, és ez az egyén számára kincs.

119.

A cselekedet

A mi világunk
legyen olyan, amelyben
a vezetőink
összes cselekedete,
ó, igazul hangozzék.

„Az emberi szavakban és tettekben az ember lényege fejeződik ki,” szokták mondani. Az emberek a mindennapokban választásaikat megismétlik, választásuk eredménye pedig három dologban fejeződik ki, ami nem más, mint „gondolkodni, beszélni, cselekedni.” Hogyan őrződnek meg szavakban és tettekben az emberi személyiség kifejeződései? A mi világunkban mindenki vezető pozícióban szeretne lenni, jó volna, ha szavaik és tetteik nagyrészt igazak lennének.

120.

A cselekedet

Ha nem őszinte,
igaz munkát végeznél,
gondot okozna
másokat tanítani
lám, a mi világunkban.

A tanári hivatáson kívül különféle területeken sok vezető tevékenykedik. Ember embert tanít, ilyenkor tudást, ismereteket és szakértelmet korlátlan mennyiségben adnak át, személyiséget irányító lelkületet és energiát örökítenek át. Ha az iskolai osztályokban, ha a szakmai jártasságok továbbképzése alatt a vezetők nem igaz utat mutatnának, akkor gondot okozna, hogy más embereket tanítsanak.

Fordította: Vihar Judit

Rezümé

A fenti japán nyelvről történő műfordítás a nagy reformer japán uralkodó, Meidzsi császár (1852–1912) költeményeiből mutat be néhányat. Az uralkodó a költészetben is nagyot alkotott. Az ősi japán versformát, a vakát, vagy ahogy ma nevezik, a tankát használta fel arra, hogy népének verseken keresztül mutasson utat, hogyan kell okosan és erkölcsösen élni. Költeményeinek témái a természet, az emberi kapcsolatok, a nevelés, a lélek dolgai, a múltó pillanat gondolatai, érzései. Ezek közül választottam ki nyolc olyan vakát, amely a természetről szól és ötvenöt olyat, amely a nevelés, az életvitel kérdéseit taglalja. Ezek a versek nagyon hasonlítanak Kölcsey Parainesisére, így aztán merem remélni, hogy a magyar olvasóra is batással lesznek.

Kulcsszavak: Meidzsi császár, vaka, természet, nevelés, humanizmus

Abstract

The Japanese Parainesis, Emperor Meiji's Waka

These translations from the Japanese present some poems by the great reformer Emperor Meiji (1852–1912). He was also a great poet. He used the ancient Japanese form of poetry, waka, to show his people how to live wisely and morally. The themes of his poems are nature, human relations, education, matters of the soul, thoughts and feelings on the passing moment. I have selected eight of his poems about nature, and fifty-five about issues of education and the right way of life. These poems are similar to Ferenc Kölcsey's Parainesis. I hope that they will have a great impact on Hungarian readers, too.

Keywords: Emperor Meiji, waka, nature, education, humanism